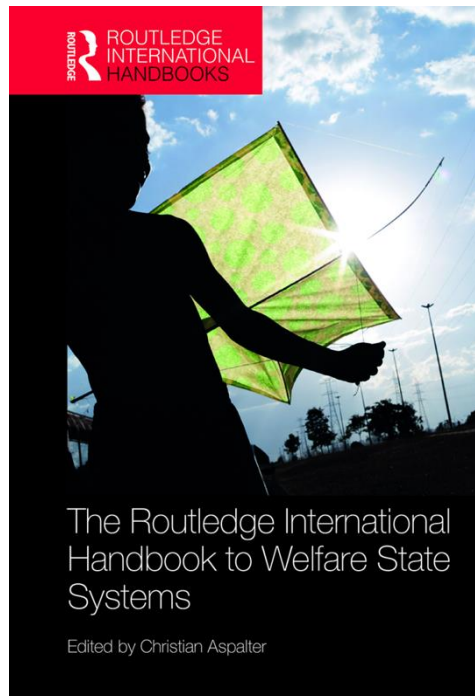

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Reviews)

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์¹

The Routledge International Handbook to Welfare State Systems

บรรณาธิการ: Christian Aspalter

ปีที่พิมพ์: 2017

สำนักพิมพ์: Routledge, New York, New York.

จำนวนหน้า: 498 หน้า

เมื่อย้อนคิดถึงอดีตในวัยเด็ก ครึ่งข้าพเจ้าเป็นนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2517 ข้าพเจ้าสับสนอยู่ในสภาวะแวดล้อมของนักกิจกรรมที่มีทัศนะต่อระบบรัฐสวัสดิการที่แตกต่างกันเป็นสองขั้ว กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งแสดงทัศนะเหมารวมว่า รัฐสวัสดิการกับคอมมิวนิสต์เป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน นักกิจกรรมกลุ่มนี้ต่อต้านคอมมิวนิสต์และรัฐสวัสดิการไปพร้อมกัน แยกแยะไม่ออกว่า รัฐสวัสดิการไม่ใช่คอมมิวนิสต์ ในทางตรงกันข้ามอีกฝ่ายหนึ่งวิพากษ์ว่า รัฐสวัสดิการเป็นเสมือนลัทธิแก้หรือเป็นเสมือนกลไกการดิ้นรนของระบบทุนนิยมเพื่อความอยู่รอดปลอดภัยจากอำนาจของคอมมิวนิสต์ รัฐสวัสดิการมีการหน้าที่หลักคือขัดขวางการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพ เวลาผ่านไป จนบัดนี้เวลาได้ผ่านไปนานกว่าห้าทศวรรษ สังคมไทยมีความเข้าใจต่อรัฐสวัสดิการดีขึ้น มีความถูกต้องกับความเป็นจริงมากขึ้น คนไทยในยุคปัจจุบัน เริ่มเข้าใจว่า รัฐสวัสดิการไม่ใช่คอมมิวนิสต์และมีคุณค่ามากกว่าการดิ้นรนให้พ้นจากคอมมิวนิสต์ แม้กระทั่ง พรรคการเมืองหลายพรรคก็มีแนวนโยบายที่อยู่ในครรลองของการสถาปนาระบบรัฐสวัสดิการขึ้นในประเทศไทย

¹ ศาสตราจารย์ ดร., คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในเชิงทฤษฎี นักวิชาการด้านนโยบายสังคม สวัสดิการสังคมและระบบรัฐสวัสดิการล้วนรับรู้ ว่า ทฤษฎีด้านรัฐสวัสดิการมีความเป็นมายาวนาน นับตั้งแต่ (1) ริชาร์ด เอ็ม ทิทมัส (Richard M. Titmuss, 1974) ที่จำแนกรูปแบบของรัฐสวัสดิการสังคมออกเป็นสามรูปแบบ ได้แก่ รูปแบบสวัสดิการแบบเก็บตก (residual model of welfare) รูปแบบสวัสดิการแบบสัมฤทธิ์ผลทางอุตสาหกรรม (industrial achievement performance model) และรูปแบบสวัสดิการเชิงสถาบัน (Institutional model of welfare) (2) กอสตา เอสปิง-แอนเดอร์สัน (Gøsta Esping-Andersen, 1990) เรียบเรียงทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมสามโลก (The Three Worlds of Welfare Capitalism) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายและใช้ได้ดีกับบรรดากลุ่มประเทศ OECD อย่างไรก็ดีตาม (3) เอียน ฮอลลiday (Ian Holliday, 2000) เป็นนักทฤษฎีรัฐสวัสดิการที่ออกมาชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมสามโลกยังไม่เหมาะสมเพียงพอในการนำไปใช้อธิบายระบบสวัสดิการในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อย่างเกาหลี มาเลเซีย ไต้หวัน สิงคโปร์ และไทย เป็นต้น ฮอลลiday นำเสนอทฤษฎีระบอบสวัสดิการแบบผลิตภาพนิยม (Productivist welfare capitalism) ฯลฯ

อันที่จริง ในการพยายามอธิบายระบบรัฐสวัสดิการมีนักวิชาการมากมายที่ตีพิมพ์หนังสือตำราด้านนี้ ล่าสุด คริสเตียน แอสพัลเตอร์ (Christian Aspalter, 2017) ได้รวบรวมและสังเคราะห์ระบบรัฐสวัสดิการใน 25 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา คิวบา เม็กซิโก ชิลี บราซิล ไนจีเรีย สหราชอาณาจักร สวีเดน ฝรั่งเศส เบลเยียม เยอรมนี ออสเตรีย สวิสเซอร์แลนด์ รัสเซีย ตุรกี-เคีย (ตุรกี-เคีย) อิสราเอล อินเดีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ จีน ฮองกง ไต้หวัน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

สาระสำคัญ

ในฐานะบรรณาธิการ คริสเตียน แอสพัลเตอร์ ในบทที่ 1 เขาได้ให้ภาพรวมของหนังสืออย่างกำชับความ ทั้งหมด 29 บท ที่รวบรวมจากนักวิจัย/นักวิชาการ 38 ท่าน ที่รวมศูนย์ไปที่ระบบรัฐสวัสดิการที่มีอยู่ใน 25 ประเทศ ประเด็นสำคัญคือ แอสพัลเตอร์ได้ระบุว่า เขาได้ใช้แนวคิดพื้นฐานที่เรียกว่า the ideal-typical welfare regime approach ที่อ้างอิงวิธีวิทยาที่พัฒนาขึ้นโดยนักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน แมกซ์ เว็บบ์ (Max Webber) ทั้งนี้ แอสพัลเตอร์ยังเน้นว่า วิธีวิทยาที่เขาใช้นี้เป็นวิธีวิทยาที่กอสตา เอสปิง-แอนเดอร์สันใช้ในการเรียบเรียงทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมสามโลก (The Three Worlds of Welfare Capitalism) ในปี ค.ศ.1990 เช่นกัน การใช้แนวคิด ideal-typical welfare regime ของแอสพัลเตอร์ในหนังสือเล่มนี้นับเป็นการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่สุด เสมือนว่า เขาพยายามสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่แตกต่างออกไปจากชุดทฤษฎีที่อธิบายระบบรัฐสวัสดิการก่อนหน้านี้ทั้งหมด

ในบทที่ 2 ทฤษฎีระบอบสวัสดิการโลกทุนนิยมสิบรูปแบบ (Ten worlds of welfare capitalism: An ideal-typical perspective) แอสพัลเตอร์ตั้งข้อบ่งชี้ให้สะท้อนความประสงค์ของเขา ที่จะก้าวข้ามทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมสามโลกของเอสปิง-แอนเดอร์สันอย่างชัดเจน Ten Worlds of Welfare Capitalism ที่เป็นชื่อของบทนี้ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่า แอสพัลเตอร์ปรารถนาที่จะก้าวไปให้ไกลกว่าชุดทฤษฎีสามโลกของเอสปิง-แอนเดอร์สัน อย่างแน่นอน การจำแนกมากกว่าเดิมเป็นสิบระบอบนั้นมั่นใจว่า แอสพัลเตอร์ต้องการให้องค์ความรู้เรื่องระบอบรัฐสวัสดิการก้าวไปได้ไกลกว่าเอสปิง-แอนเดอร์สัน รวมไปถึงเอียน ฮอลลiday (Ian Holliday, 2000) ที่เพิ่มระบอบที่สี่ ได้แก่ ระบบรัฐสวัสดิการทุนนิยมแบบผลิตภาพนิยม (Productivist welfare capitalism) โดยสังเขป แอสพัลเตอร์จำแนกระบอบรัฐสวัสดิการที่เกิดขึ้นในปัจจุบันออกเป็นสิบรูปแบบได้แก่

- (1) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบสังคมประชาธิปไตยในสแกนดิเนเวีย (The ideal-typical Social Democratic welfare regime in Scandinavia)
- (2) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบคริสเตียนประชาธิปไตยในประเทศภาคพื้นยุโรปส่วนใหญ่ (The ideal-typical Christian Democratic welfare regime in most of continental Europe)
- (3) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบเสรีนิยมใหม่ในกลุ่มประเทศแองโกล-แซกซัน (The ideal-typical Neo-liberal welfare regime in Anglo-Saxon countries)
- (4) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบอนุรักษนิยมส่งเสริมสวัสดิการในเอเชียตะวันออก (The ideal-typical Pro-welfare Conservative welfare regime in East Asia)
- (5) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบอนุรักษนิยมต่อต้านสวัสดิการในละตินอเมริกา (The ideal-typical Anti-welfare Conservative welfare regime in Latin America)
- (6) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบสวัสดิการปฐมวิถียกเว้นหน้าในเอเชียใต้ (The ideal-typical slightly universal rudimentary welfare regime in South Asia)
- (7) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบสวัสดิการปฐมวิถียกเว้นหน้าในประเทศอดีตอาณานิคม (ยกเว้นอาณานิคมของอังกฤษ) ในทวีปแอฟริกา
- (8) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบสวัสดิการที่อิงฐานคิดการกีดกันในกลุ่มรัฐบริวารอ่าวเปอร์เซียที่ส่งออกน้ำมันรวมทั้งอิสราเอล (The ideal-typical exclusion-based welfare regime in oil-exporting Gulf States, plus Israel)
- (9) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบสวัสดิการพื้นฐานที่เน้นการเลือกให้ในเอเชียเหนือ/กลาง และกลุ่มยุโรปตะวันออกไกล (The ideal-typical selective rudimentary welfare regime in Northern/Central Asia, and the Far East of Europe) และ
- (10) รูปแบบเชิงอุดมคติระบอบสวัสดิการถ้วนหน้าแบบคอมมิวนิสต์/สังคมนิยมในคิวบา (The ideal-typical Communist/Socialist Universal welfare regime in Cuba)

เป็นที่น่าสังเกตว่า แอสฟัลเตอร์ไม่ได้ปฏิเสธไม่ได้ละทิ้ง ทว่า เขากลับต้อยออกจากทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมสามโลกของกอสตา เอสปีง-แอนเดอร์สัน รวมถึงทฤษฎีอื่น ๆ เช่น ระบอบสวัสดิการผลิตรายของเอียน ฮอลลิเดย์ โดยแอสฟัลเตอร์อภิปรายแต่ละกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในหลายภูมิภาคทั่วโลก แม้กระทั่งประเทศที่มีระบอบการเมืองการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ที่เหลือน้อยเต็มทีอย่าง คิวบา แอสฟัลเตอร์ก็ยังจัดให้เป็นรูปแบบที่สืบ การจำแนกรูปแบบสวัสดิการอย่างยิบย่อยเช่นนี้ มีข้อสงสัยในเรื่องของความเหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ โดยการเปลี่ยนแปลงในบริบทการเมืองเศรษฐกิจและสังคมในโลกปัจจุบันที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว แอสฟัลเตอร์อาจต้องจำแนกออกไปอย่างมากกว่าสิบรูปแบบ หรือไม่ อย่างไร หรือในท้ายที่สุด ก็ไม่ได้ลดทอนพลังการอธิบายของทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมที่มีมาก่อนหน้านี้ แต่อย่างใด

ในบทสุดท้าย บทที่ 29 ให้ภาพของบทสรุปที่รวบรวมมาจาก 25 ประเทศ ชื่อบทคือ Lessons from around the world: By way of conclusion บทเรียนจากทั่วโลก กล่าวได้ว่า แอสฟัลเตอร์ได้รวบรวมระบบรัฐสวัสดิการจาก 25 ประเทศมากที่สุดเท่าที่ข้าพเจ้าได้เคยศึกษามาก่อน กระนั้นก็ตาม ในโลกนี้มีมากกว่า 190 ประเทศทั่วโลก แม้แอสฟัลเตอร์จะได้เชื้อเชิญนักวิชาการมากถึง 38 ท่าน เพื่อนำบทความที่เน้นศึกษาประเทศต่าง ๆ มาร้อยรัดกันในหนังสือเล่มนี้ เราอาจมีข้อสงสัยว่าแนวทางการเรียบเรียงบทสุดท้าย จะสรุปได้หรือไม่ว่า แอสฟัลเตอร์ได้ครอบคลุมระบบรัฐสวัสดิการที่มีอยู่ทั่วโลกแล้วจริง ๆ น่าจะมีอีกหลายส่วนหลายภูมิภาคของโลกที่หนังสือเล่มนี้ยังครอบคลุมไปไม่ถึง

แอสฟัลเตอร์เชื่อมโยงระบบรัฐสวัสดิการแนบแน่นกับนโยบายสังคม ประหนึ่งรัฐสวัสดิการนั้นเป็นเนื้อเดียวกันกับนโยบายสังคม เขายืนยันความเชื่อที่ว่า นโยบายสังคมเป็นปัจจัยนำเข้า (input factor) ของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นโยบายสังคมเป็นมูลฐานที่จำเป็นยิ่งต่อความสำเร็จของระบบเศรษฐกิจ แอสฟัลเตอร์อ้างอิงตัวอย่างจากสวีเดน ออสเตรีย และสิงคโปร์ ที่แสดงให้เห็นการลงทุนอย่างสำคัญในประชาชน (investment in people) การลงทุนในสุขภาพและการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาสังคมและการพัฒนาความปรองดองสามัคคี (harmony) เพื่อสังคมและเศรษฐกิจในอนาคต

แอสฟัลเตอร์ชี้ให้เห็นว่า สองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศกำลังพัฒนาระบบรัฐสวัสดิการ ไม่เพียงแต่ก้าวให้ทันกับประเทศผู้นำด้านรัฐสวัสดิการ ทว่ายังผลิตสร้างนวัตกรรม ทักษะด้านสิทธิสังคมและสิทธิมนุษยชนใหม่ ๆ ในนโยบายสังคม ในอินเดีย “อาหารและยา” กลายเป็นสิทธิมนุษยชนถ้วนหน้า เช่นเดียวกัน ในคิวบา คาซัคสถานและศรีลังกา “การดูแลสุขภาพ” กลายเป็นสิทธิมนุษยชนถ้วนหน้า เขาวิเคราะห์ว่า เร็ว ๆ นี้ ได้เกิดกระแสคลื่นของแนวคิดสวัสดิการถ้วนหน้า (universalism) ในเอเชียหลาย ๆ ประเทศ อาทิ เอเชียกลาง (ตัวอย่างเช่น คาซัคสถาน), เอเชียใต้ (เช่นที่ อินเดีย และศรีลังกา), เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เช่น ไทยและอินโดนีเซีย) และในเอเชียตะวันออก (เช่น ไต้หวันและบางส่วนของจีนแผ่นดินใหญ่)

บทเรียนที่สำคัญที่สุด ในการวิเคราะห์ของแอสฟัลเตอร์ ไม่เพียงแต่ การรับรู้ในความสำคัญของจำนวนเงินงบประมาณด้านสวัสดิการสังคมและนโยบายสังคมของแต่ละประเทศ ทว่า ยังรวมไปถึง แต่ละประเทศกำหนดนโยบายสังคมขึ้นมาอย่างไร และใช้เงินงบประมาณไปอย่างไร การบริหารจัดการนโยบายสังคมอย่างผิดที่ผิดทาง อันที่จริง ส่งผลให้ปัญหาความยากจนเพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น

กุญแจสำคัญของนโยบายสังคมที่มีประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลนั้น อยู่ที่ภาระงานของการปกป้องชีวิตมนุษย์นับร้อย ๆ ล้านให้ปลอดภัยจากความยากไร้ ความหิวโหย การทารุณทำร้าย การเลือกปฏิบัติ การกีดกัน อุบัติเหตุ อุบัติภัย ความเจ็บป่วย และการตายก่อนวัย รวมถึงการตายด้วยสาเหตุที่สามารถป้องกันได้ แอสฟัลเตอร์วิจารณ์ว่า รูปแบบของแผนงานการให้ประโยชน์และบริการทางสังคมที่เน้น “สินทรัพย์และการทดสอบคุณสมบัติผู้ที่ได้รับสิทธิประโยชน์” (asset- and means-tested benefits) รวมไปถึงการบังคับให้ประชาชนต้องประกันกับบริษัทเอกชน ที่ใช้กันมากในประเทศทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นรูปแบบนโยบายสังคมที่เลวร้ายที่สุด รูปแบบได้กล่าวนำไปสู่การเปล่าประโยชน์ของการแบ่งสรรงบประมาณด้านสวัสดิการ

แอสฟัลเตอร์เสนอแนะว่า รูปแบบที่ใช้ฐานคิดทรัพย์สินและการทดสอบคุณสมบัติประชาชน (AMT-based) เช่นนี้ ควรจะได้รับการแทนที่อย่างเต็มรูปแบบด้วยระบบสวัสดิการถ้วนหน้า (UBS) และ/หรือระบบปฏิเสธเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ (non-economically targeted หรือ NET) ทั้งนี้ เพื่อให้ปลอดภัยจากกับดักความยากไร้ (poverty trap) กับดักเงินออมทรัพย์ (savings trap) และกับดักการว่างงาน ที่พันธนาการประชาชนหลายร้อยล้านไว้กับความยากจน และทำลายอนาคตของชีวิตเด็ก ๆ นับร้อยล้านชีวิต โดยการบังคับใช้นโยบายสังคมที่อ้างว่า “จะนำมาจัดการกับความยากจน” ทว่า แท้ที่จริง มันไปเพิ่มพูนความรุนแรงและขนาดของความยากจน แทนที่จะแก้ไขและยุติความยากไร้อย่างแท้จริง

ข้อจำกัดสำคัญประการหนึ่งของบรรดาประเทศทั่วโลก คือ การพยายามจัดการบริหารการเงินที่ไม่เพียงพอสำหรับนโยบายสังคมในทศวรรษหน้า รัฐบาลต่าง ๆ และผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายสังคมเริ่มที่จะใช้แนวคิดแนวทางการป้องกันปัญหาก่อนที่มันจะอุบัติขึ้น หรือรุนแรงมากไปกว่านี้ ประการแรก มีการริเริ่มใช้ “โครงสร้างแรงจูงใจในระดับเศรษฐกิจจุลภาค” (micro-economic incentives structures) ในนโยบายสังคม การประกันสังคม การช่วยเหลือทางสังคม ประการที่สอง มีการพยายามรวมศูนย์ไปที่ “นโยบายสังคมที่ไม่ต้องใช้เงินงบประมาณ” (non-monetary social policies) ที่แสวงหาวิธีการในการชี้แนะหรือสร้างอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของปัจเจกบุคคล และ/หรือให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแบบแผนการ

ดำเนินชีวิต (life-styles) ที่แตกต่าง และแบบแผนการบริโภค/ทางเลือกในการบริโภค ทางเลือกเชิงพฤติกรรม ซึ่งส่งผลต่อการดูแลสุขภาพพระยาว

รัฐบาลทุกประเทศควรพิจารณาความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิต (changing lifestyles) ที่จำเป็นต้องเป็นประเด็นวาระทางนโยบายสังคมอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น อย่างน้อยที่สุด มันจะช่วยลดความเจ็บป่วยและการตายที่ไม่ควรเกิดขึ้นก่อนวัยและไม่ควรเกิดขึ้นหากมีการป้องกันที่พอเพียง ทั้งนี้ ไม่ได้หมายความว่าประชาชนทุกคนจะเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำเนินชีวิตได้อย่างสมบูรณ์แบบ แต่อย่างน้อยที่สุด ประชาชนควรจะได้รับข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนได้มีอิสระในการเลือกใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพที่ถูกต้อง ผ่านทางนโยบายสังคมที่มีข้อมูลข่าวสารเข้มข้นสมบูรณ์แบบ (comprehensive information social policies)

แอสฟัลเตอร์ชี้ให้เห็นบทเรียนที่สำคัญอีกประการหนึ่งจากระบบรัฐสวัสดิการ 25 ประเทศ นั่นคือ ประเด็นที่รายได้ในตลาดแรงงาน (labour market incomes) กำลังถูกจัดแยกออกเป็นสองขั้ว (polarized) จากภายในและภายนอกครอบครัวที่มีรายได้ที่ดี (good/decent family income) ซึ่งนำไปสู่การมีชีวิตครอบครัวที่ดี ขณะเดียวกัน กลุ่มประชาชนที่มีรายได้นอกครอบครัวกำลังมีระดับเงินเดือนลดลง ทั้งนี้ การจ้างงานระยะสั้นและการจ้างงานบางเวลา (part-time employment) เหล่านี้เป็นอิทธิพลจากลัทธิเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ ที่ฝังแน่นอยู่ในบุคลากรและผู้บริหารในรัฐบาล

บทเรียนที่มีคุณค่าที่แอสฟัลเตอร์แนะนำ ได้แก่ ระบบประกันสังคมของประเทศฝรั่งเศสที่เรียกว่า *Contribution Sociale Généralisée* (CSG) ทั้งนี้ เราสามารถประยุกต์ใช้ CSG โดยการพิจารณารวมศูนย์ความสำคัญไปที่รายได้ที่ไม่ได้เป็นเงินเดือน (non-salaried incomes) เช่น รายได้จากทุน (capital incomes) ซึ่งนับเป็นทางเลือกหลักที่สำคัญที่ส่งผลให้รักษาระบบประกันสังคม ในยุคเศรษฐกิจทวิลักษณ์ และตลาดแรงงานเต็มไปด้วยลัทธิเสรีนิยมใหม่ รวมทั้งรัฐบาลทั่วโลกกำลังมีวิกฤตด้านเงินงบประมาณ

ความเห็นของผู้วิจารณ์

หนังสือ *The Routledge International Handbook to Welfare State Systems* มีจุดแข็งที่สำคัญคือ การประมวลบทความจากนักวิชาการถึง 38 ท่าน เรียบเรียงข้อเขียน 29 บท ครอบคลุม 25 ประเทศ ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลด้านนโยบายสังคมและระบบรัฐสวัสดิการอย่างละเอียด ผู้อ่านจะได้เห็นรูปธรรมของนโยบายสังคมที่เกิดขึ้นจริงและมีระบบการบริหารจัดการที่หลากหลาย ทั้งนี้ ตลอดทั้งเล่มและทั้ง 25 ประเทศก็ยังอยู่ในวิสัยของการอธิบายด้วยทฤษฎีระบอบสวัสดิการทุนนิยมสามโลกของกอสตา เอสปิง-แอนเดอร์สัน และแนวคิดรัฐสวัสดิการแบบผลิตภาพนิยม ของเอียน ฮอลลิเดย์-อูดี

หนังสือเล่มนี้ให้คุณค่าอย่างมากในมิติของนโยบายสังคมที่อุบัติขึ้นจริง แต่การวิเคราะห์บางครั้ง ยังไม่ชัดเจน หรือยังเป็นที่ยสงสัยคลุมเครือว่า โลกทั้งใบตกอยู่ในอิทธิพลของลัทธิเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่อย่างเข้มข้น หรือเบาบาง มากน้อยเพียงไร หรือระบบรัฐสวัสดิการแบบถ่วงน้ำหนักยังไม่ได้เป็นความนิยมแพร่หลายในอนาคต ใช้ไหม ประชาชนในหลาย ๆ ประเทศ อาจจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีเยี่ยม โดยไม่ต้องมีระบบรัฐสวัสดิการแบบสแกนดิเนเวีย ใช่ หรือไม่

ข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ แอสฟัลเตอร์ซึ่งเรียบเรียงถึง 3 บทความในหนังสือเล่มนี้ ในบทที่สอง ดูเหมือนเขาพยายามผลิตสร้างความแตกต่างของชุดทฤษฎีที่อธิบายรัฐสวัสดิการที่มีอยู่เดิม (โดยเฉพาะอย่างกอสตา เอสปิง-แอนเดอร์สัน และเอียน ฮอลลิเดย์) โดยจำแนกออกไปถึง 10 รูปแบบนั้น มีลักษณะที่ขาดมิติของการสร้างความแปลกใหม่ (breakthrough) เอาเข้าจริง ๆ แอสฟัลเตอร์ยังอ้างอิงชุดทฤษฎีที่มีอยู่เดิมเข้ากับบริบทเฉพาะของนโยบายสังคมในแต่ละประเทศ แอสฟัลเตอร์เชื่อมโยงทั้งลัทธิคอมมิวนิสต์ (ที่อยู่ในระบบรัฐสวัสดิการของคิวบา) เข้ามาด้วย ในเชิงข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทว่า ในเชิงของการสร้างเป็นชุดทฤษฎีใหม่ แอสฟัลเตอร์ยังไม่ได้สะท้อนมิติของความแปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากของเดิมมากนัก

อันที่จริง การจำแนกรูปแบบทั้ง 10 รูปแบบของแอสพลเตอร์ยังซ่อนเนื้อหาในเชิงทฤษฎีสังคมวิทยาในกลุ่มแนวคิด ทฤษฎีหลังทันสมัย (postmodernism) อย่างมากมาย รวมไปถึง ชุดทฤษฎีทางสายที่สาม (Third Way) หรือทฤษฎีซ้ายใหม่ (New Left) ของแอนโทนี กิดเด็นส์ (Anthony Giddens) ทว่า แอสพลเตอร์ไปเลือกใช้ทฤษฎี ideal type ของแมกซ์ เว็บบอร์ (Max Weber) ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการสร้างความแปลกแตกต่างดังกล่าว ทำให้การ breakthrough ที่เข้มข้นไม่เกิดขึ้น

การวิจารณ์ของผู้เขียนเป็นความเห็นส่วนตัว และไม่ได้หมายความว่าผู้อ่านสนใจหนังสือเล่มนี้น้อยลง ทว่า ตรงกันข้าม หนังสือเล่มนี้มีประโยชน์อย่างมากมาย นักศึกษาและนักวิชาการนโยบายสังคมไม่ควรพลาดการได้ศึกษาจากทุก ๆ บทของหนังสือเล่มนี้